

se dičil s patrijotizmom tisti, ki bi hotel porušiti ta glavna stebra društvene zgradbe.

In vendar je bilo ter je še takih državnikov in politikov, ki ta dva glavna stebra društvene zgradbe rušijo, zahtevajoč, da mora država biti areligiozna (brezverska) in ateistična (brezbožna). Po mnenju ljudi takih načel bi bil najprimernejši odnos cerkve do države ločitev države od Cerkve.

Tudi ob takem razmerju do države se cerkvi ni treba bati za obstoj, saj je celo vstala ter se čudovito razširila pod krvavim preganjanjem rimske države. To naj pomislijo na eni strani tisti, ki se preveč plašijo, na drugi strani pa tisti, ki nastopajo z grožnja ločitve države od cerkve kot s plašilom. Cerkvi, ki ima od svojega božjega ustanovitelja jamstvo večnega obstoja, se ni treba ničesar bati. Ugotoviti pa je dejstvo, da ločitev države od cerkve ne odgovarja zgodovinskemu razvoju, ki za Evropo spričuje sodelovanje Cerkve in države pri ustvarjanju temeljev sedanjega kulturnega življenja. Drugačne so razmere v Ameriki, kjer je Cerkev vršila misijonsko delo ločeno od države. To razmerje ločitve je ostalo ter trajalo naprej, ko je mesto misijonske organizacije nastopila stalna hierarhična organizacija.

Razmerje, ki se označuje kot ločitev cerkve in države, se mora od strani države smatrati pravilno in pošteno ter se Cerkvi prepuščati popolna svoboda. Tako je v Zedinjenih državah Severne Amerike. Tako je v Braziliji, ki ima kljub ločitvi svoje poslanstvo pri Vatikanu. Tako je v Belgiji, kjer so zasebne verske šole ne samo tolerirane, marveč tudi podpirane iz javnih sredstev (države, občine . . .). Sovražno pa se je ta ločitev izvršila na Portugalskem in zlasti na Francoskem. Zato je papež Pij X. (okrožnica Vehementer nos z dne 11. februarja 1906) obsodil francoski zakon o ločitvi države od Cerkve.

V novi dobi se je razvil tip (oblika) države, ki stoji nad vsemi konfesijami (veroizpovedovanji) ter vsem verskim družbam, v kolikor so priznane od države, ustavno zajamčuje isto svobodo vere in veroizpovedanja. Zato se taka država imenuje paritetna država (paritas = enakost).

V vrsto teh držav je tudi stopila naša država. Po členu XII. ustave so vse v državi osvojene in priznane vere enakopravne. Vršiti smejo svoj verozakon javno. Svoje notranje verske posle upravljajo samostojno. To so splošna načela paritete, ki jih je treba podrobno izvesti v posebnih zakonih. Kakšnih zakonov je v tem oziru pričakovati, dokazuje od vlade izdelani osnovni zakon o verah in medverskih odnošajih, ki je že dostavljen zakonodajnemu odboru narodne skupščine, pa še ni prišel v razpravo. O tem zakonskem načrtu sem takoj obvestil javnost potem podrobne razprave v časopisu. Izjaviti moramo, da je ta zakonski načrt s katoliškega stališča absolutno nesprejemljiv, ker je ne samo emejeitev, marveč direktna negacija cerkvene avtonomije, ki je celo v ustavi zajamčena. Poedine določbe tega zakonskega načrta so ozke sponse, v katere bi država nadoblast povezala cerkev, njeno samobitnost in neodvisnost. Ta načrt je potekel iz nekrščanskega načela, da je država vir vsega prava, da torej tudi cerkev nima nič več in nobenega drugega prava, nego samo toliko in to, kar ji priznava država. Kakor da bi ne bilo Boga, ako ga država ne prizna!

To načelo odklanjamo z vso odločnostjo. Odklanjamo vse tipe zakona in vse tiste vladine ukrepe, ki temeljijo na načelu absolutistične države in njene nadoblasti nad Cerkvijo. Odločno tudi zavračamo prevlastnost tistih članov režima, ki se drznejo take cerkvene predstojnike, kateri branijo cerkveno svobodo ter se držijo pravih norm Cerkve, obsojati kot črne pike na beli karti naše države. Izjavljamo, da mora zasedanje škofij, župnij, in drugih cerkvenih služb načelno biti popolnoma Cerkvi prepuščeno. Zahtevamo, da se povsod izvaja v ustavi odredeno načelo sorazmernega podpiranja vseh veroizpovedovanj. Zato ugovarjamo proti krivičnemu zastopljanju katoliške Cerkve in katoliške duhovščine v gnotnem oziru od strani države. Brez upoštevanja teh načel ne more priti do sklepa konkordata med državo in rimsko stolico, o kojem se bodo po izjavah vladnih organov razgovori zopet začeli v tej jeseni, niti do trajno zadovoljivih odnošajev med Cerkvijo in državo.

Sola.

UJU (Udruženje jugoslovanskih učiteljev, poverjeništvu Zagreb) je na svoji skupščini v Osijeku 25. in 26. avgusta 1925 proglasilo to-le načelo: »Glavni problem, ki ga mora rešiti osnovna šola, je vzgajanje dece za državne potrebe.«

Načelo, ki ga sedaj po naši državi propagirajo liberalni učitelji in z njimi istomiselnimi političarji, ni originalno niti novo. Prvič se je to načelo proglasilo devet stoletij pred Kristusom v grški Sparti. Tam je otrok veljal za last države, namenjen za njene potrebe. Po rojstvu otroka je prišel uradnik, da ga je pregledal. Ako je dognal, da je otrok preslab, so ga v votlinah Tajigetovih izpostavili v smrt. Če je smel ostati pri življenju, so ga izročili materi, da ga prehrani. Ko je dorasel, je uradnik zopet prišel, vzel otroka, ter ga oddal državi, da ga odgoji za svoje potrebe, ki so bile militaristično-imperijalističnega značaja.

Za časa francoske revolucije leta 1789 je revolucionarski voditelj Danton slovesno proglasil isto načelo: »Čas je, da obnovimo ono vzvišeno (spartansko) načelo, da otroci pripadajo republikli, predno so staršev.«

To načelo se direktno protivi naravnemu pravu, po katerem otrok pripada staršem, ki morajo za njega skrbeti, ga negovati telesno, ga vzgajati duševno. Vzgoja otrok je dolžnost staršev, in ker dolžnosti odgovarja pravo, tudi pravo staršev. Ker starši nimajo vselej časa

pa tudi ne sposobnosti za poduk otrok, jih zamenja njihov pooblaščenec. Ako je to namestništvo tako organizirano, da večja skupina družin izroči deco v poduk in vzgojo učitelju, ki jih podučuje na določenem kraju določeni čas, nastane šola.

Sola je torej nadomestni in pomožni zavod za starše, ni pa in tudi ne sme biti birokratičen zavod, ki bi bil nad famulijo. Z izrazitimi besedami je to povdaril dr. Krek v »Katoliškem Obzorniku« leta 1906 s temi besedami: »Starši so odgovorni za vzgojo otrok. Zato morajo skrbeti, da se tudi šolska vzgoja vrši v tistem duhu, ki so v njem sami dolžni vzgajati svoje otroke. Starši so pa dolžni svoje otroke vzgajati versko. Šola jih mora v tem oziru podpirati. Zato jo plačujejo. Ko bi učitelji plačevali starše, ker jim pošiljajo otroke v šolo, bi imeli seveda sami govoriti o tem, kaj jih uče. Dokler pa starši plačujejo šolo in učitelje, se morajo učitelji zavedati, da so namestniki staršev, ki uče in vzgajajo v imenu in po volji staršev, in v nobenem drugem imenu ne, tudi ne v imenu dežele ali države.«

Poleg staršev ima pravo poduka in vzgoje v šoli tudi Cerkev, ki ima pravico in dolžnost podučevati in vzgajati otroke in njihove starše. »Pojdite in učite vse narode . . .« To povelje je Kristus dal apostolom in njihovim naslednikom. Brez dovoljenja in pooblaščenja cerkvene oblasti ne sme nikdo katoliškega veronauka učiti v šolah. Novi cerkveni zakonik (Codex iuris Canonici, can. 1381, par. 1) določa: »Verski pouk mladine v vseh šolah je podvržen oblasti in nadzorstvu Cerkve.« To je temeljno načelo naše Cerkve, ki ni od nje odstopila ter tudi ne bo nikdar odstopila nobeni državi ali vladi na ljubo. To naj dobro pomnijo odločilni činitelji v naši državi, ki hočejo z novim zakonom o osnovnih (ljudskih) šolah okrniti to pravo Cerkve. Kakšni so njihovi cilji, najboljšo pojasnjuje redukcija veronauka določenih ur v meščanskih šolah in namera v višjih razredih srednjih šol veronauk sploh eliminirati (odstraniti) Na ta način se ne pripravlja pot konkordatu, marveč se izziva takozvani kulturni boj s katoliško Cerkvijo.

Kakšne pravice ima država do šol po naravnem pravu? Država mora otroku zavarovati pravico do vzgoje ter starše v njihovem vzgojnem delu podpirati. Ker je država naravopravna družba, ima pravo zahtevati, da se otroci vzgojijo v dobre državljanje. Pripada ji tudi pravica čuvati nad tem, da si njeni državljani zlasti v mladih letih pridobijo potrebno mero znanja, da morejo boljše in lažje doseči blaginjo. Država ima torej pravo zahtevati, da starši oskrbijo otrokom potrebno mero znanja (prisilno učenje). Zahteva, da se to mora zgoditi v šoli (prisilna šola), je le takrat moralno dovoljena, ako se otroci na drug način ne bi mogli priučiti. Pravo nasilje nad vestjo pa je, ako starši morajo svoje otroke pošiljati v državno šolo (šolski monopol), zlasti ako ta šola ni v skladu z njihovimi verskimi načeli. Ne moremo in ne smemo privoliti v to, da bi šola bila monopolizirana ustanova in instrument države. Poleg državnih šol morajo biti dovoljene tudi zasebne šole, katere mora država ne samo priznati, marveč tudi podpirati. Naša zahteva slove: svobodna šola!

Cerkvena oblast je obsodila državni šolski monopol. Papež Pij IX. je 8. decembra 1864 obsodil ta-le nauk: »Vsa oblast nad javnimi šolami, v katerih se podučuje in vzgaja mladina kakšne krščanske države, se more in mora izročiti državni oblasti, in sicer tako, da se nobeni drugi oblasti ne prizna pravo mešati se v zadevo šol. Vse ljudske šole in sploh vsa javna učilišča se naj docela odvzamejo oblasti cerkve, njenemu nadzorstvu in vplivu ter se naj popolnoma podvržejo volji civilne in politične oblasti, da se uravnajo po načelih tistih, ki so na vladi, in po pravcu javnega mnenja« (Syllabus 45, 47).

Šolsko vprašanje je torej vprašanje eminentne važnosti. Papež Leon XIII. je pri neki priliki izjavil: »Šola je bojišče, na katerem se mora odločiti, ali bo družba (človeška) ohranila svoj krščanski značaj. Šolsko vprašanje je za krščanstvo vprašanje za življenje ali smrt.« Sedanji papež Pij XI. pa je letos pri sprejemu francoskih romarjev dne 25. maja izjavil: »Največja moč naroda v današnjem času je krščanska šola in najboljšo delo je kristjanizacija šole. To vprašanje je življenjskega interesa ter mora geniti vsako srce.«

Velik pomen konfesionalne vzgoje poudarjajo tudi možje, ki niso katoliške vere. Naj samo navedem bivšega angleškega ministrskega predsednika Salisbury-a († 1903), ki je rekel: »Religiozna vzgoja je ena izmed naših najdražjih pravic. Zahtevam, da smejo vse konfesije mladino vzgajati po svojem veroizpovedovanju, ne pa po sramotnem sistemu neke splošne religiozne vzgoje, ki je v nekaterih šolah v navadi.«

Zato slove naša zahteva, izražena kratko in točno: za slovensko katoliško deco — slovenska katoliška šola!

Politični ogled.

DRŽAVA SHS.

Politično zatišje v Beogradu se nadaljuje. Iz Črne gore, kjer so bile slovesno prenešene kosti pesnika in vladike Petra Petroviča Njegoša v grob vrh Lovčena, se ministri polagoma zopet vračajo v Beograd, večje politične živahnosti pa ni pričakovati, dokler se tudi Pašič ne vrne.

Odnosa med vladnimi zavezniki

so nespremenjeni. Radikali ne sprejemajo nobenih radičevskih predlogov, češ, da ni mogoče, dokler ministrski svet ni polnoštevilno zbran. V prikrivanje svojega

popolnega neuspeha je vodstvo Radičeve stranke odredilo, da je volilcem dovoljeno le pisмено sporočati svoje želje vodstvu stranke in da se nihče ne sme osebnostno in naravnost obračati do ministrov in poslancev.

Zelja po volitvah

se vidi iz mnogih radikalnih izjav. Gotovo je pa, da bodo radikalni volitve prejkoslej sami izvajali, radičevcem pa poprej naprtili velikansko odgovornost ter jih potem brezobzirno odslovili, kakor doslej še vse svoje vladne zaveznike.

Radič v Zenevi.

Sprva je Radič svoji zgovornosti lahko zadostil samo na raznih banketih in napram novinarjem, katerim je pravil, da je bil poprej bedast in da je vodil bedasto politiko, končno je pa le nastopil tudi uradno pri razpravi neke komisije o armenskem vprašanju. S svojim nastopom je napravil prav slab utis in kakor se iz nekaterih beograjskih listov vidi, je radikalom to prav všeč. Nekaj se tudi govori, da ga mislijo po zasedanju Zveze narodov poslati v Ameriko na agitacijo za posojilo. Če bo imel kak uspeh, je dobro, če ga pa nima, je pa tudi prav, samo da je daleč proč od doma.

NEMSKE VOJNE ODSKODNINE.

Po objavi generalnega nadzorstva za odškodninske zadeve v Berlinu je državno železniško podjetje točno plačalo prvi obrok od 28 milijonov zlatih mark. V drugem letu bo treba plačati po Dawesovem načrtu 250 milijonov zlatih mark.

KONFERENCA NASLEDSTVENIH DRŽAV.

V Rim je sklicana posebna konferenca nasledstvenih držav v svrhu sporazumne razdelitve fondov, ustanov in premoženja dunajske poštne hranilnice, kar je pripadalo prej Avstro-Ogrski monarhiji. Po rezultatih te konference se skliče nova glavna konferenca nasledstvenih držav v Prago. Konferenca v Rimu se vrši sredi oktobra.

RUMUNSKA SRAMOTA 20 VEKA.

V Rumuniji v Kišinevu se vrši pred vojno sodnijo politični proces proti 386 kmetom, obdolženih ustaje v Besarabiji. Pred prvo razpravo je podal zagovornik Prashivescu nastopno izjavo: »Sinoči ponoči so vdrl v zapor častniki in podčastniki, oboroženi s kiji, pasjimi biči in železnimi palicami ter so jih skoraj tri ure mučili s tem orodjem. Obtoženci so morali poklekati na tla in reči: »Jaz sem kriv, vaša milost, jaz sem morilec in razbojnik, ki si zasluži, da ga z ного potepate.« Mučene so bile tudi ženske. Predsednik sodišča polkovnik Mattiac je izjavil, da je bič za kmeta edino vzgojno sredstvo. To so cvetovi rumunskega režima v času civilizacije! — Tristo najuglednejših francoskih in drugih pisateljev je podpisalo protest proti temu strašnemu nasilju, rumunska vlada pa se za to ne zmeni.

Prireditve.

Slov. izobraževalno društvo »Skala« na Zg. Polskavi priredi v nedeljo, dne 27. t. m., v Društvenem domu na Zgornji Polskavi igro »Lovski tat.« Med odmoru svira tamburaški zbor. Nastopi tudi preurejen pevski zbor z nekaj novimi pesmi. Prijatelji naše mladine in poštene zabave uljudno vabljeno!

Kdor ima srečo, naj pride v nedeljo, dne 4. oktobra (v slučaju slabega vremena v nedeljo, dne 11. oktobra), k Sv. Juriju ob Ščavnici. Tam ga na veliki tomboli Bralnega društva čeka več vreč pšenice, deske za pohištvo in nešteti drugi dobinki.

Svetinje pri Ormožu. Katoliško slovensko prosvetno društvo pri Svetinjah vprizori v nedeljo, dne 27. t. m., lepo in podučno igro »Kmet tožbar.« Začetek je točno ob treh popoldne pri g. Franc Weberju v Ivanjokovcih. Svira svetinjska godba. Ker je ta predstava letos kot zadnja, Vas uljudno vabimo: Pridite! Za obilen obisk se priporoča — odbor.

Bralno društvo v Žičah ponovi na splošno željo dne 4. oktobra ob pol treh popoldne veseloigro v treh dejanjih »Davek na samce« s petjem in veselic. Med odmoru igra godba. Po igri vinska trgataev v gostilni g. Zdolška. Ker je čisti dobitek namenjen za nabavo novih kulis, se prijatelji smeha k obilni udeležbi uljudno vabijo. Vstopnina: sedeži 5 din., stojšča 3 din. — Odbor.

Bralno društvo v Novicerkvi priredi v nedeljo, dne 27. t. m. po dolgem molku krasno Moljerovo šaloigro »Skopi nove zvižaje.« Svira malodolska godba polnoštevilno. Pojeta dva pevka zbora, na koncu bo prosta zabava, licitacija itd. Okoličani, pridite pogledat trud naših fantov in deklet! — Odbor.

Dopis iz Pilštana. Dan za dnem čitamo o raznih shodih, nastopih, predstavah, ki se vršijo širom naše prelepe slovenske domovine. Tako smo si želeli tudi v naših krajih kaj sličnega. Pozni smo sicer, toda nekdo pa mora biti zadnji. Tako si je zbrala mladina zadnjo nedeljo septembra, dne 27. Ta dan se vrši na prijaznem pilštanskem gričku farno žegnanje. Obenem pa bode veliko zborovanje Marijinih družb kozjanske dekanije. Pred sv. mašo ob desetih sprejem in zbiranje pri trški kapelici. Nato je pridiga in slovesna sv. maša. Po isti pa se vrši zborovanje pred kaplanijo. Na vzporedu so deklamacije in govori. Med drugimi tudi govori g. kanonik Časl iz Maribora. Torej v nedeljo vsi na Pilštani, Marijine družbenice, vabljeno in dobrodošli so pa tudi vsi drugi!

Svetogorski romarji! Ob vznjožu Svetih gor, kjer v slo večem hramu božjem krajuje Svetogorska gospa, kamor vsako leto roma na tisoče in tisoče dobrega katoliškega